PRZESŁANIE IKONY MATKI BOŻEJ NIEUSTAJĄCEJ POMOCY

Temat ikony koncentruje się na Męce krzyżowej, która czeka Jezusa. Obraz przedstawia cztery postaci: Dzieciątko Jezus, Dziewicę Maryję oraz archaniołów Michała i Gabriela. Niesione przez Archaniołów narzędzia przypominają, że Dzieciątko Jezus czeka kiedyś straszna śmierć krzyżowa.

Proces tworzenia ikony

Historia ikony sięga być może nawet XII wieku. Nic nie wiadomo o jej autorze, gdyż ikon zwykle nie oznacza się autografem czy adnotacją o miejscu czy dacie powstania. Wiadomo, że ikony typu Matki Bożej Bolesnej były popularne w okresie średniowiecza na obszarach między Rusią a Grecją. Nie jest wykluczone, że Autor obrazu był mnichem z świętej góry Athos.

Tradycja pisania ikony niewiele zmieniała się w ciągu wieków. Tworzenie nowego obrazu jest czynnością po trosze artystyczną, duchową i rzemieślniczą. Ikonografowie korzystają z podręczników o sposobie przedstawiania świętych postaci, zawierających rysunki, informacje historyczne o świętych czy opis gestów, które należy zastosować . Jednym z takich podręczników (gr. *Hermeneia*) jest siedemnastowieczne dzieło Dionizego z Atosu, spisane na prośbę mnichów ze Świętej Góry. Autor ikony przygotowuje się do pracy duchowo, tak, aby malować ikonę przede wszystkim w sobie samym. Malowanie to nie tylko ruchy pędzla, ale także kontemplacja, asceza i milczenie. Ma to prowadzić do duchowego umocnienia, jest to także rodzaj misji apostolskiej, mającej na celu zapisanie i zaprezentowanie rzeczywistości duchowej. Jest to praca anonimowa, gdyż jest stymulowana tym, co nie jest własnością ikonografa: na tradycyjnych wzorach i natchnieniu Ducha Świętego. Autor powinien unikać umieszczania na obrazie osobistych akcentów czy autografu, mając na uwadze słowa Jana Chrzciciela: „Trzeba, aby On wzrastał, a ja się umniejszał” (J 3, 30).

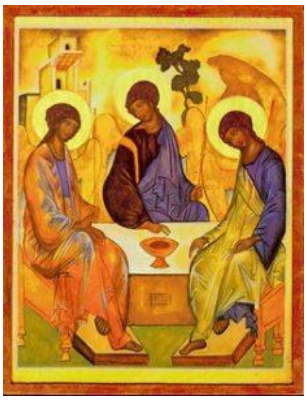

Jednym z największych wzorów ikonografii jest Trójca święta Andrieja Rublowa, której temat jest oparty na biblijnej wizycie trzech aniołów u Abrahama. Aniołowie przepowiedzieli narodziny pierworodnego syna (Rdz 18,1–15). Rublow oczyścił scenę z wątków historycznych, eliminując wszelkie postaci i pozostawiając tylko aniołów, nadając znaczenie ponadczasowe. Także ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy, jest ściśle osadzona na Piśmie Świętym, wszystkie symbole układ całości nawiązuje do biblijnej symboliki.

Archaniołowie na ikonie Matki Bożej Nieustającej Pomocy

Ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy została napisana na desce o wymiarach 41,5 x 54 cm. Temat ikony koncentruje się na czekającej Jezusa Męce krzyżowej. Obraz przedstawia cztery

postaci: Dzieciątko Jezus, Dziewicę Maryję oraz archaniołów Michała i Gabriela. Niesione przez Archaniołów narzędzia przypominają, że Dzieciątko Jezus czeka kiedyś straszna śmierć krzyżowa.

Archanioł Gabriel

Aniołowie to św. **św. Michał Archanioł** (z lewej strony) i **św. Archanioł Gabriel** (ze strony prawej). Nad tymi anielskimi postaciami widnieją podpisy ОАМ і ОАГ. Archaniołowie są ubrani w zielony i czerwony płaszcz. Zielona barwa w sztuce ikonografii symbolizuje wegetację roślinną, żyzność, młodość; tym kolorem oznaczana są szaty męczenników, których krew żywi Kościół. Czerwień jest kolorem krwi, oznacza życie, siły witalne i piękno. Skrzydła aniołów symbolizują oderwanie od wszystkiego, co ziemskie. Są też nawiązaniem do roli aniołów jako posłańców Boga.

Św. Archanioł Gabriel niesie krzyż i cztery gwoździe, narzędzia Męki Pańskiej. Nawiązuje to do słów Pisma świętego, śmierci krzyżowej Jezusa Chrystusa:

A On sam dźwigając krzyż wyszedł na miejsce zwane Miejscem Czaszki, które po hebrajsku nazywa się Golgota. Tam Go ukrzyżowano, a z Nim dwóch innych, z jednej i drugiej strony, pośrodku zaś Jezusa. Wypisał też Piłat tytuł winy i kazał go umieścić na krzyżu. A było napisane: Jezus Nazarejczyk, Król Żydowski. Ten napis czytało wielu Żydów, ponieważ miejsce, gdzie ukrzyżowano Jezusa, było blisko miasta. A było napisane w języku hebrajskim, łacińskim i greckim. J 19, 17-20

św. Michał Archanioł

Św. Michał trzyma naczynie napełnione żółcią, którą żołnierze napoją Jezusa przybitego do krzyża. Niesie także gąbkę z trzciną i włócznię, która przeszyje bok Jezusa po śmierci.

*Około godziny dziewiątej Jezus zawołał donośnym głosem: Eli, Eli, lema sabachthani?, to znaczy Boże mój, Boże mój, czemuś Mnie opuścił? Słysząc to, niektórzy ze stojących tam mówili: «On Eliasza woła». Zaraz też jeden z nich pobiegł i **wziąwszy gąbkę, napełnił ją octem, włożył na trzcinę i dawał Mu pić**. Mk 27, 46-48*

*Potem Jezus świadom, że już wszystko się dokonało, aby się wypełniło Pismo, rzekł: «Pragnę». Stało tam naczynie pełne octu. Nałożono więc na hizop **gąbkę pełną octu i do ust Mu podano**. A gdy Jezus skosztował octu, rzekł: Wykonało się! I skłoniwszy głowę oddał ducha. Ponieważ był to dzień Przygotowania, aby zatem ciała nie pozostawały na krzyżu w szabat – ów bowiem dzień szabatu był wielkim świętem – Żydzi prosili Piłata, aby ukrzyżowanym połamano golenie i usunięto ich ciała. Przyszli więc żołnierze i połamali golenie tak pierwszemu, jak i drugiemu, którzy z Nim byli ukrzyżowani. Lecz gdy podeszli do Jezusa i zobaczyli, że już umarł, nie łamali Mu goleni, tylko jeden z żołnierzy włócznią **przebił Mu bok** i natychmiast wypłynęła krew i woda. Zaświadczył to ten, który widział, a świadectwo jego jest prawdziwe. On wie, że mówi prawdę, abyście i wy wierzyli. Stało się to bowiem, aby się wypełniło Pismo: Kość jego nie będzie złamana. I znowu na innym miejscu mówi Pismo: Będą patrzeć na Tego, którego przebili. J 19, 28-37*

Dziewica Maryja

Postać Matki Bożej *opisana jest znakami MP – ΘY (mi, ro, theta, ypsilon) – Maria, Matka Boga. Głowę Bogurodzicy otacza nimb, zaś na chuście widoczny jest ozdobny krzyż i ośmioramienna gwiazda. Prawdopodobnie elementy te zostały domalowane w późniejszym czasie. Gwiazda oznacza wieczne dziewictwo oraz akcentuje rolę Marii jako Gwiazdy, która prowadzi do Jezusa niczym gwiazda betlejemska Mędrców ze Wschodu: Gdy zaś Jezus narodził się w Betlejem w Judei za panowania króla Heroda, oto Mędrcy ze Wschodu przybyli do Jerozolimy i pytali: Gdzie jest nowo narodzony król żydowski? Ujrzeliśmy bowiem jego* ***gwiazdę na Wschodzie*** *i przybyliśmy oddać mu pokłon. Mt 2, 1-2*

Maryja jest przedstawiona w czerwonej tunice okrytej granatowym płaszczem z zieloną podszewką. W okresie średniowiecza barwy te przysługiwały wyłącznie rodowi królewskiemu. Bogurodzica prawą dłonią przytrzymuje ręce Jezusa i jednocześnie wskazuje nam Zbawiciela. Jest to ikona typu „Hodigitria" czyli „wskazująca drogę". Tą Drogą jest Jezus:

Niech się nie trwoży serce wasze. Wierzycie w Boga? I we Mnie wierzcie! W domu Ojca mego jest mieszkań wiele. Gdyby tak nie było, to bym wam powiedział. Idę przecież przygotować wam miejsce. A gdy odejdę i przygotuję wam miejsce, przyjdę powtórnie i zabiorę was do siebie, abyście i wy byli tam, gdzie Ja jestem. Znacie drogę, dokąd Ja idę. Odezwał się do Niego Tomasz: Panie, nie wiemy, dokąd idziesz. Jak więc możemy znać drogę? Odpowiedział mu Jezus: Ja jestem drogą i prawdą, i życiem. Nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przeze Mnie. Gdybyście Mnie poznali, znalibyście i mojego Ojca. Ale teraz już Go znacie i zobaczyliście. J 14, 1-7

Maryja

Oblicze Bogurodzicy jest smutne, ale nie kryje rozpaczy. Wzrok Maryi nie jest skierowany na Jezusa, ale do patrzącego na obraz. Co chce nam powiedzieć? – Na jej twarzy wyrysowuje się wiedza o cierpieniu czekającym Jezusa, ale i wielka ufność oraz bojaźń, jakimi darzy Ona Najwyższego Boga. Czyż nie mamy iść tą drogą całkowitego zawierzenia Bogu? – Jak Maryja, o której mówił prorok Izajasz: I wyrośnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego korzeni. I spocznie na niej Duch Pański, duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i bojaźni Pańskiej. Iz 11, 1-2

Cierpienie, które ma dotknąć Jezusa, przepowiedział Maryi Symeon w czasie ofiarowania w świątyni. I nas nie uniknie cierpienie fizyczne i duchowe. Ale te nigdy nie będą tak wielkie, jak Męka Odkupiciela i Ból Tej, którą nowenna nazywa Współodkupicielką.

A żył w Jerozolimie człowiek, imieniem Symeon. Był to człowiek prawy i pobożny, wyczekiwał pociechy Izraela, a Duch Święty spoczywał na nim. Jemu Duch Święty objawił, że nie ujrzy śmierci, aż zobaczy Mesjasza Pańskiego. Za natchnieniem więc Ducha przyszedł do

świątyni. A gdy Rodzice wnosili Dzieciątko Jezus, aby postąpić z Nim według zwyczaju Prawa, on wziął Je w objęcia, błogosławił Boga i mówił: Teraz, o Władco, pozwól odejść słudze Twemu w pokoju, według Twojego słowa. Bo moje oczy ujrzały Twoje zbawienie, któreś przygotował wobec wszystkich narodów: światło na oświecenie pogan i chwałę ludu Twego, Izraela. A Jego ojciec i Matka dziwili się temu, co o Nim mówiono. Symeon zaś błogosławił Ich i rzekł do Maryi, Matki Jego: Oto Ten przeznaczony jest na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu sprzeciwiać się będą. ***A Twoją duszę miecz przeniknie, aby na jaw wyszły zamysły serc wielu.*** *Łk 2, 25-35*

Dzieciątko Jezus

W centrum ikony Matki Bożej Nieustającej Pomocy znajduje się ***Dzieciątko Jezus****. Wokół Niego koncentrują się wszystkie postaci obrazu: Aniołowie niosący narzędzia Męki i wskazująca na Niego Maryja. Jezus – jak i Maryja – przedstawiony jest w stroju o królewskich barwach. Ubrany jest w zieloną tunikę, przepasaną ciemnopomarańczowym pasem i okrytą złotym płaszczem. Kolor zielony jest symbolem męczeństwa, którego krew żywi Kościół. Barwa pomarańczowo-czerwona oznacza żarliwość i oczyszczenie duchowe. Zaś złoto to oznaka świętości i tego, co Boskie i niezniszczalne. Jest też symbolem Nieba oraz przebywania w Królestwie Bożym.*

Dzieciątko Jezus

Głowa Jezusa otoczona jest złotym nimbem w który wpisany jest krzyż. Z prawej strony widoczne są monogramy IC – XC, skróty od imienia Isos Christos – Jezus Chrystus. Twarz Jezusa jest skierowana do Archanioła Gabriela niosącego Krzyż i gwoździe. To chyba zapowiedź przyszłej Męki spowodowała, że chwyta dłoń swojej Matki. W tej chwili garnie się do Niej jakby szukał duchowego wsparcia i pomocy. Choć na Jego twarzy nie ma przerażenia, gesty ułożenia rąk i spadający z nóżki sandał świadczą o jakiejś trwodze Boga, który stał się Człowiekiem. O trwodze przed Męką, którą ostatni raz będzie przeżywać w Ogrójcu:

A kiedy przyszli do ogrodu zwanego Getsemani, rzekł Jezus do swoich uczniów: Usiądźcie tutaj, Ja tymczasem będę się modlił. Wziął ze sobą Piotra, Jakuba i Jana i począł drżeć, i odczuwać trwogę. I rzekł do nich: Smutna jest moja dusza aż do śmierci; zostańcie tu i czuwajcie! I odszedłszy nieco dalej, upadł na ziemię i modlił się, żeby – jeśli to możliwe – ominęła Go ta godzina. I mówił: Abba, Ojcze, dla Ciebie wszystko jest możliwe, zabierz ten kielich ode Mnie! Lecz nie to, co Ja chcę, ale to, co Ty niech się stanie! Potem wrócił i zastał ich śpiących. Rzekł do Piotra: Szymonie, śpisz? Jednej godziny nie mogłeś czuwać? Czuwajcie i módlcie się, abyście nie ulegli pokusie; duch wprawdzie ochoczy, ale ciało słabe. Odszedł znowu i modlił się, powtarzając te same słowa. Gdy wrócił, zastał ich śpiących, gdyż oczy ich były snem zmorzone, i nie wiedzieli, co Mu odpowiedzieć. Gdy przyszedł po raz trzeci, rzekł do nich: Śpicie dalej i odpoczywacie? Dosyć! Przyszła godzina, oto Syn Człowieczy będzie wydany w ręce grzeszników. Wstańcie, chodźmy, oto zbliża się mój zdrajca. Mk 14, 32-42

Czy Jezus patrzy na krzyż niesiony przez Archanioła Gabriela? Z pozoru – tak. Ale jeśli dobrze się przyjrzeć, widać, że Jego wzrok skierowany jest w inny punkt. Gdzieś poza obszar ikony, która wyznacza ramy świętości. Czy na zdrajcę Judasza? Czy na ducha nieczystego? Tego możemy się tylko domyślać.

Ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy

Tak wygląda oryginalna ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy z kościoła św. Alfonsa de Liguori na via Merulana w Rzymie. W Polsce i na świecie powstawało wiele odmian artystycznych i ludowych tej ikony

.

